

Program
upowszechniania wśród rolników znajomości
przepisów Ustawy o ochronie zwierząt
w województwie podkarpackim
na lata 2015-2020

Opracowanie Programu obejmującego lata 2015-2020 uzasadnione jest koniecznością upowszechnienia wśród rolników w województwie podkarpackim wiedzy na temat aktualnych przepisów dotyczących ochrony zwierząt, obowiązków wynikających z tych przepisów i kształtowania postaw zgodnych z ustawodawstwem krajowym i unijnym.

Podstawowym aktem prawnym jest Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku „O ochronie zwierząt”. W przepisach ogólnych wyżej wymienionej ustawy (rozdział 1 Art.1) zawarte jest stwierdzenie kluczowe dla współczesnego prawodawstwa dotyczącego traktowania zwierząt:

„Zwierzę, jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę” oraz wynikające z tego stwierdzenia zadania dla organów administracji publicznej na rzecz ochrony zwierząt, które powinny być realizowane we współdziałaniu z odpowiednimi instytucjami oraz organizacjami krajowymi i międzynarodowymi. W programie zawarto działania, jakie należy podjąć do roku 2020, w aspekcie przestrzegania przepisów ustawy o ochronie zwierząt ze szczególnym uwzględnieniem dobrostanu zwierząt i standardów technologicznych produkcji oraz norm ochrony zwierząt określonych w przepisach unijnych.

Artykuł 3 cytowanej ustawy stanowi, że w celu realizacji przepisów ustawy Inspekcja Weterynaryjna oraz inne właściwe organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego współdziałają z samorządem lekarsko-weterynaryjnym oraz z innymi instytucjami i organizacjami społecznymi, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.

W programie zawarto działania, jakie należy podjąć w celu przestrzegania wśród podkarpackich rolników przepisów ustawy o ochronie zwierząt, ze szczególnym uwzględnieniem dobrostanu zwierząt i standardów technologicznych produkcji, stanowiących zbiór wymagań, łącznie z parametrami technicznymi, rozwiązaniami funkcjonalnymi, wyposażeniem technicznym i technologicznym oraz elementami infrastruktury technicznej spełniającymi potrzeby dobrostanu zwierząt oraz ochrony środowiska.

Ponieważ przedmiotowy program skierowany jest do rolników, to swoim zakresem obejmuje głównie zwierzęta gospodarskie, domowe i wolno żyjące, a zagadnienia w nim zawarte uwzględniają w szczególności: postępowanie, utrzymywanie zwierząt (dobrostan), transport, ubój i uśmiercanie zwierząt oraz zabiegi na zwierzętach.

Zwierzętom należy zapewnić:

- **dostateczną ilość świeżej wody i paszy pokrywającej potrzeby w zakresie wzrostu, zdrowotności i żywotności,**
- **wygodną powierzchnię do wypoczynku, możliwość schronienia się przed niekorzystnymi warunkami,**
- **prewencję, profilaktykę, szybką diagnostykę i skuteczne leczenie,**
- **eliminację czynników stresogennych,**
- **odpowiednią przestrzeń życiową,**
- **życzliwy stosunek ludzi do obsługiwanych zwierząt, możliwość do zaimplementowania naturalnych zachowań,**

II. CELE PROGRAMU

Nadrzędnym celem programu jest przekonanie posiadaczy zwierząt gospodarskich, że zapewnienie dobrostanu zwierząt jest nie tylko kwestią humanitaryzmu, który powinien cechować każdego człowieka, ale jest to także problem efektywności ekonomicznej produkcji zwierzęcej. Dobrze traktowane zwierzęta są zdrowsze na skutek większej naturalnej odporności, co sprawia, że zwierzęta takie efektywniej produkują i jednocześnie ponosi się mniejsze nakłady na ich leczenie. To także uświadomienie, że ochrona zwierząt to nie zakaz uśmiercania zwierząt, ale zakaz uśmiercania nieuzasadnionego i niehumanitarnego oraz przeszkolenie w zakresie obowiązujących regulacji prawnych w zapewnieniu dobrostanu zwierząt i konsekwencje ich nieprzestrzegania.

Celami ogólnymi programu są:

1. Ukształtowanie właściwego stosunku wobec zwierząt poprzez upowszechnianie przepisów z zakresu ochrony zwierząt i zapewnienia dobrostanu zwierząt.
2. Podniesienie świadomości społecznej na temat konieczności prowadzenia badań weterynaryjnych oraz prowadzenia dokumentacji w gospodarstwie.
3. Ograniczenie, a w następstwie wyeliminowanie przypadków łamania praw zwierząt, w tym także zachowanie właściwych warunków sanitarnych, w miejscach skupu zwierząt, obrocie, uboju i podczas transportu zwierząt gospodarskich.
4. Wyeliminowanie nieprawidłowości i naruszania zasad stwarzających zagrożenie dla życia zwierząt.
5. Popularyzacja przepisów z zakresu ochrony zwierząt i zapewnienia dobrostanu .
6. Poprawa jakości środków żywienia zwierząt.
7. Stworzenie odpowiednich warunków zoohigienicznych w pomieszczeniach inwentarskich.
8. Poprawa statusu zdrowotnego zwierząt gospodarskich.
9. Poprawa warunków utrzymania zwierząt gospodarskich na terenie województwa oraz ograniczenie do minimum przypadków niehumanitarnego traktowania zwierząt,

Celami szczegółowymi programu są:

1. Zwiększenie dostępności do informacji oraz szkoleń dotyczących obowiązujących regulacji prawnych w zakresie ochrony zwierząt.
2. Pogłębienie wiedzy i umiejętności rolników w zakresie prowadzenia produkcji zwierzęcej w gospodarstwie rolnym w sposób zgodny z przepisami ustawy „O ochronie zwierząt” oraz dostosowanie gospodarstw do wymogów unijnych w zakresie standardów technologicznych w nowo budowanych budynkach inwentarskich, w procesie modernizacji już istniejących obiektów, jak i adaptacji innych pomieszczeń na cele produkcyjne oraz spełnienia wytycznych odnośnie ochrony środowiska.
3. Poszerzenie znajomości wymogów weterynaryjnych wśród rolników województwa podkarpackiego, prowadzenie dokumentacji weterynaryjnej i hodowlanej.
4. Wyeliminowanie zagrożeń wynikających ze stosowania substancji szkodliwych w żywieniu zwierząt.
5. Zwiększenie znajomości zasad identyfikacji i rejestracji zwierząt.

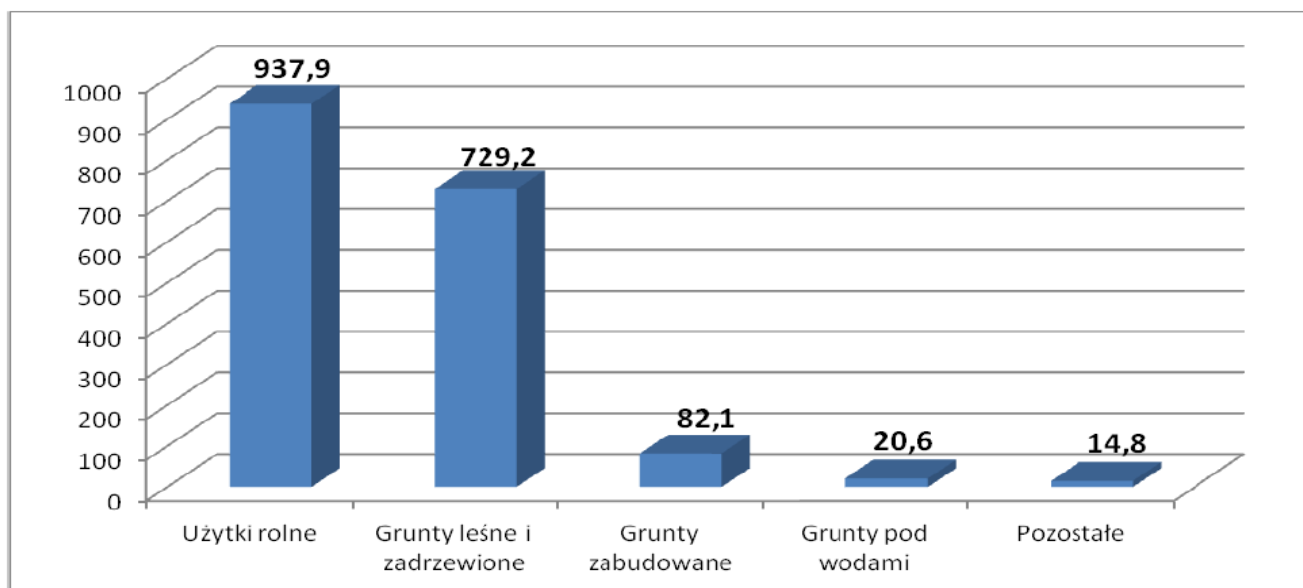
Program upowszechniania skierowany jest do mieszkańców obszarów wiejskich, a w szczególności do podkarpackiego rolnictwa. W związku z tym istotne jest otoczenie w jakim wdrażany zostanie Program.

Charakterystyka Województwa Podkarpackiego

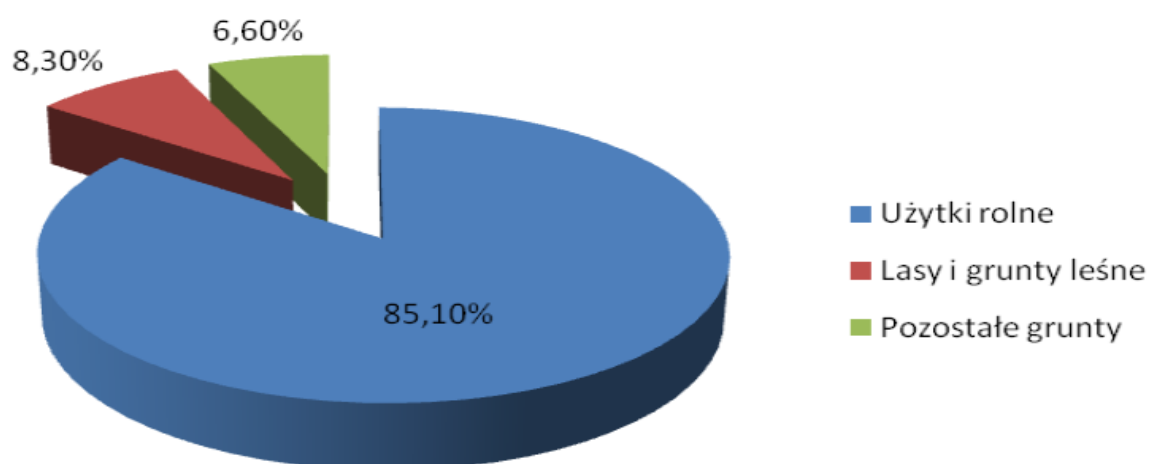
Ogólna powierzchnia województwa podkarpackiego wynosi 1784,6 tys. ha i stanowi 5,7% powierzchni kraju. Użytki rolne zajmowały 937,9 tys. ha, tj. 52,6% ogólnej powierzchni województwa, grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 729,2 tys. ha (40,9%), grunty zabudowane i zurbanizowane – 82,1 tys. ha (4,6%), grunty pod wodami powierzchniowymi – 20,5 tys. ha (1,2%). Pozostałe 14,8 tys. ha (0,8% ogólnej powierzchni województwa) zajmowały użytki ekologiczne, nieużytki i tereny różne.

Struktura powierzchni województwa podkarpackiego

Powierzchnia województwa podkarpackiego (w tys. ha)

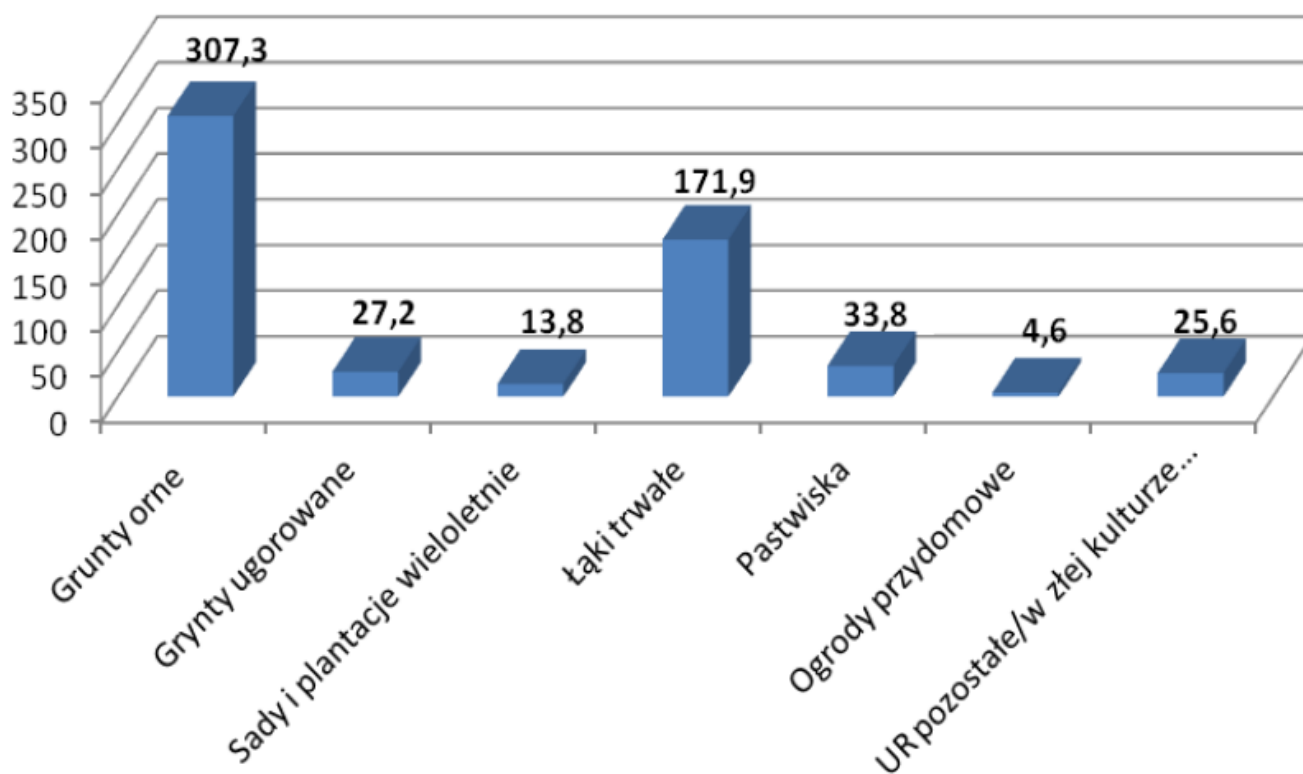
Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w 2014 r. (w %)

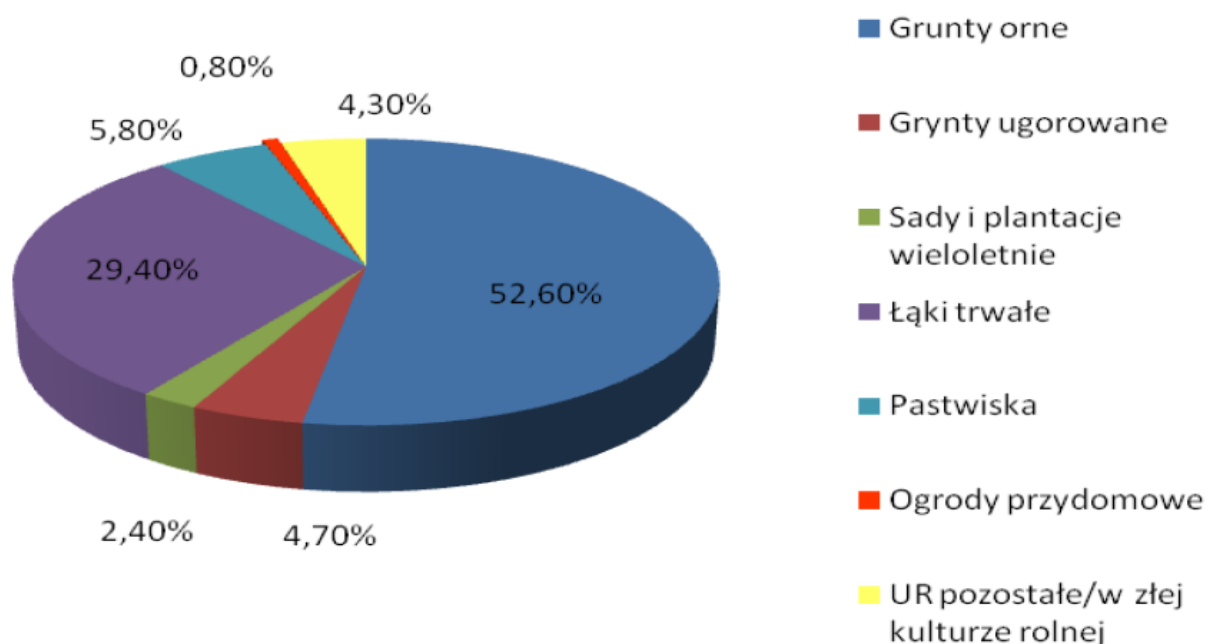
Z ogólnej powierzchni województwa podkarpackiego w użytkowaniu gospodarstw rolnych znajduje się 679,0 tys. ha tj. 38,0%. Za gospodarstwo rolne uważa się wyodrębnioną pod względem ekonomicznym i technicznym jednostkę posiadającą odrębne kierownictwo i prowadzącą działalność rolniczą, a więc uprawę roślin oraz chów i hodowlę zwierząt.

Użytki rolne w gospodarstwach rolnych zajmowały 574,8 tys. ha, tj. 32,2% ogólnej powierzchni województwa i w porównaniu z 2013 r. były mniejsze o 1,6%. Gospodarstwa indywidualne użytkowały 550,1 tys. ha UR tj. 95,7%, a gospodarstwa rolne osób prawnych i jednostek nie mających osobowości prawnej posiadały 24,7 tys. ha użytków rolnych. W ogólnej powierzchni UR w gospodarstwach rolnych, w dobrej kulturze było 561,1 tys. ha, tj. 97,7%, natomiast w złej kulturze 13,2 tys. ha, tj. 2,3 % powierzchni użytków rolnych.

Struktura użytków rolnych w gospodarstwach rolnych (w tys. ha)

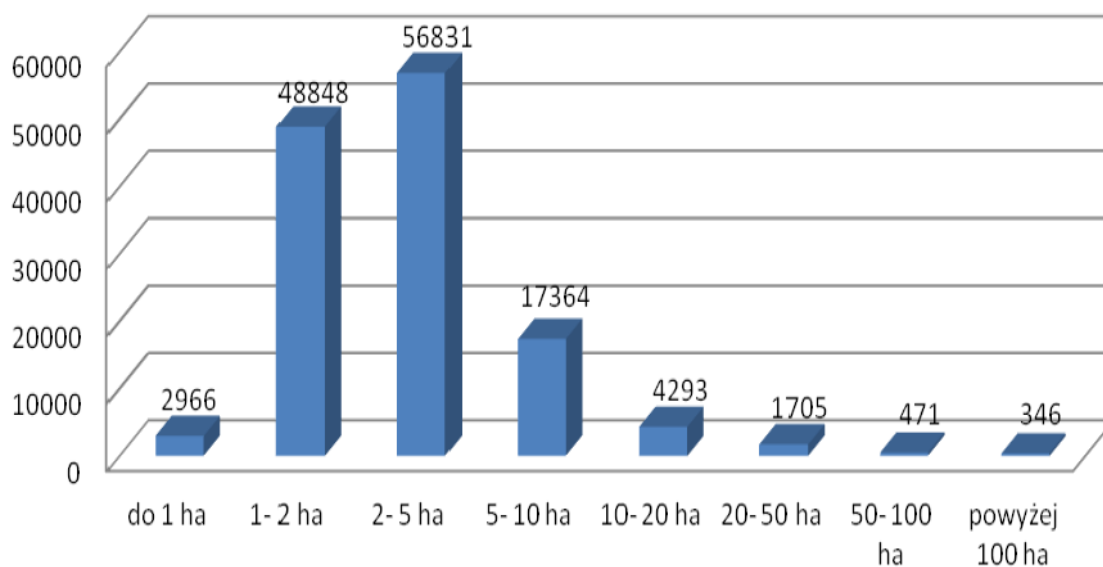
Struktura użytków rolnych w gospodarstwach - w %

Zwrócenia uwagi wymaga fakt, że 7,1% wszystkich użytków rolnych nie jest obecnie rolniczo wykorzystywane. Stąd też bierze się obiegowa opinia o dużym udziale w naszym województwie „odłogów”. Grunty te nie są utrzymywane w dobrej kulturze rolnej głównie ze względów ekonomicznych, społecznych i innych, jednak mogą być w perspektywie ponownie przywrócone do produkcji rolnej.

Struktura obszarowa gospodarstw w województwie podkarpackim

Liczba gospodarstw

Struktura obszarowa gospodarstw rolnych w województwie podkarpackim nie jest korzystna, występuje bardzo duże rozdrobnienie ziemi. Funkcjonują 134 138 gospodarstw rolnych. Gospodarstw o powierzchni powyżej 10 ha jest w województwie 6 575 (4,2%). Wykorzystują one 36,7% wszystkich użytków rolnych. Natomiast gospodarstw o powierzchni do 5 ha UR jest 111 442 i użytkują one 44,7% ziemi uprawnej.

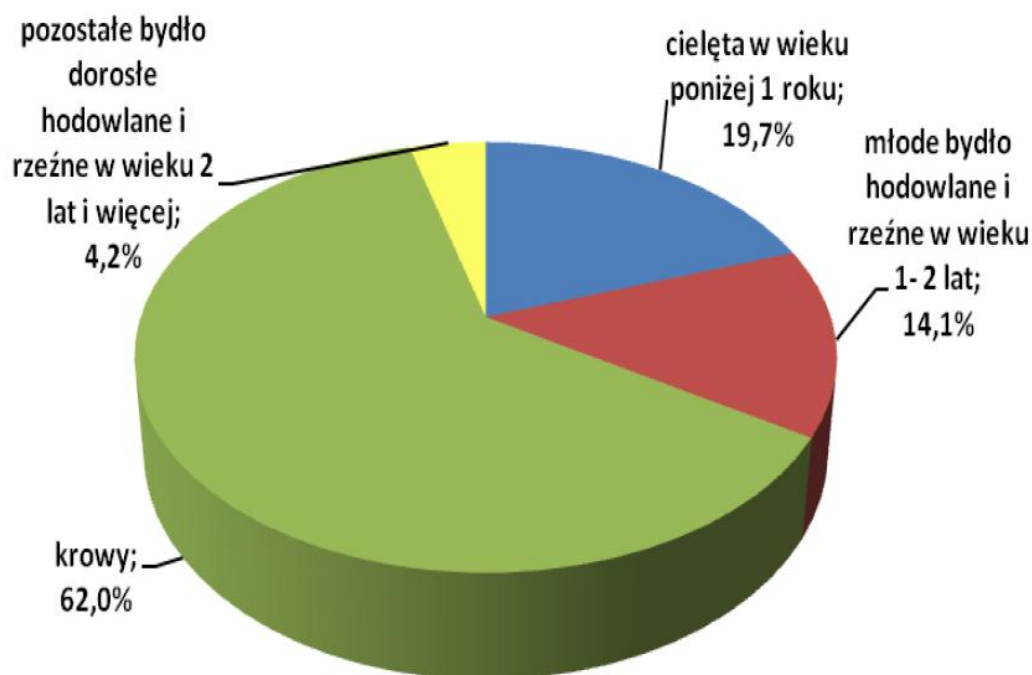
Przeciętna powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa rolnego wyniosła w naszym województwie 4,29 ha i zmniejszyła się o 0,11 ha w porównaniu z 2013 rokiem.

Produkcja zwierzęca

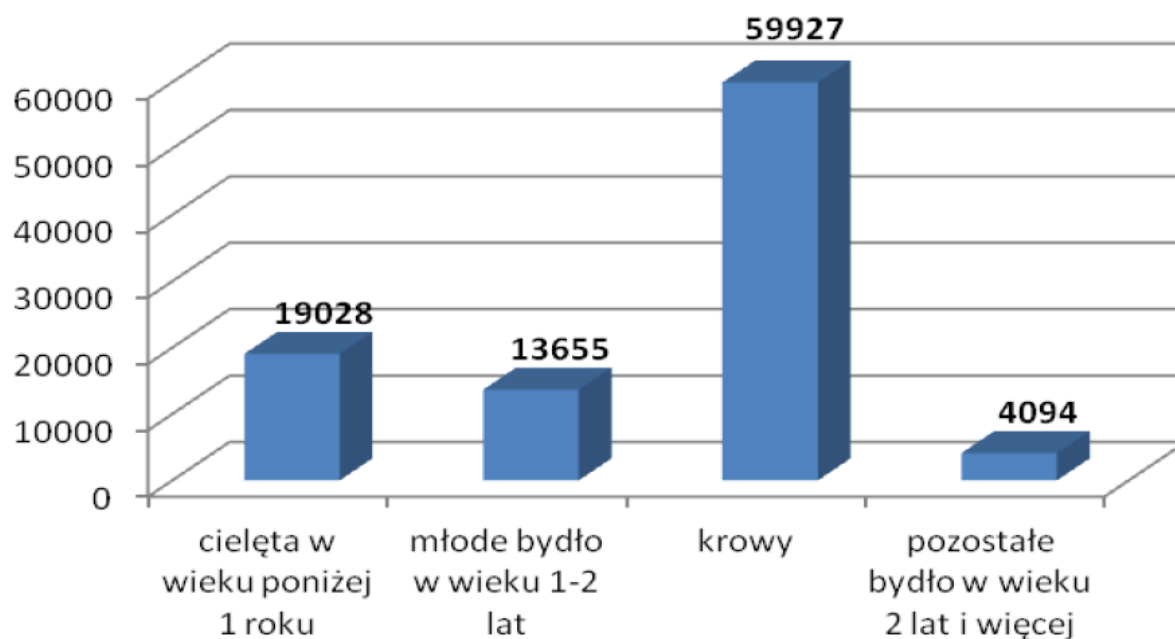
Bydło

Pogłowie bydła ogółem w województwie podkarpackim liczyło 94,9 tys. szt., co stanowi 1,6% pogłowia bydła w kraju. W porównaniu z 2013 r. liczebność stada bydła zmniejszyła się o 1,9%. W gospodarstwach indywidualnych było 91,0 tys. sztuk bydła, co stanowi 95,9% pogłowia w województwie podkarpackim.

Procentowy udział poszczególnych grup wiekowo – użytkowych w strukturze stada bydła

Pogłowie bydła (w sztukach)

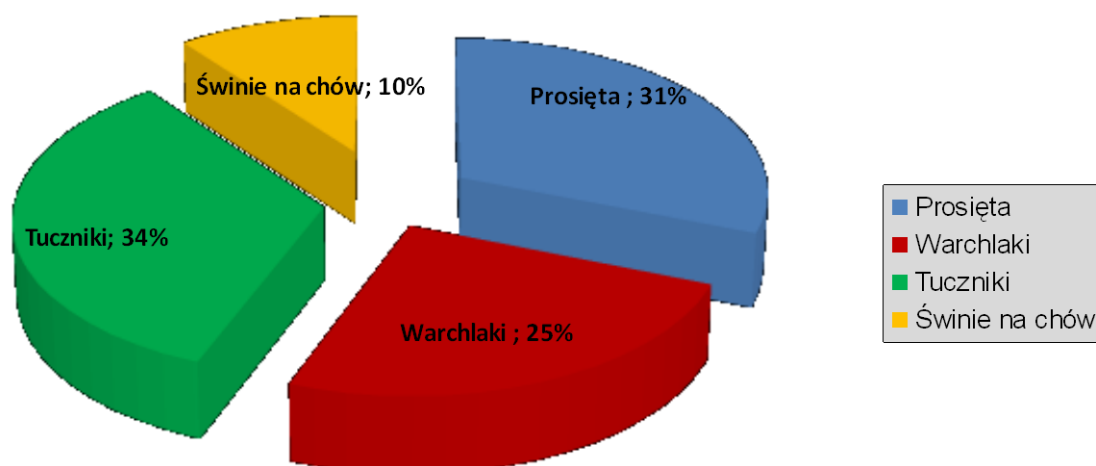
Pogłowie krów w czerwcu 2014 r. wyniosło 55,5 tys. szt. i w skali roku zmniejszyło się o 7,4%. W gospodarstwach indywidualnych było 53,8 tys. krów, co stanowi 97,0% pogłowia krów w województwie.

Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wyniosła 16,5 szt. wobec 40,7 szt. w kraju i w porównaniu z poprzednim rokiem zmniejszyła się o 0,6% (w kraju zwiększyła się o 1,5%). Obsada krów na 100 ha UR wyniosła 9,7 szt. wobec 17,0 szt. w kraju.

Trzoda chlewna

Pogłowie świń w województwie wynosi 192,4 tys. szt., co stanowi 1,6% pogłowia w skali kraju. Gospodarstwa indywidualne utrzymywały 183,8 tys. sztuk świń, tj. o 14,4 tys. szt. więcej niż przed rokiem (95,6% pogłowia świń województwa). Pogłowie macior wyniosło 19,5 tys. sztuk i w ciągu roku zwiększyło się o 12,6%. Obsada trzody chlewnej na 100 ha gruntów ornych wyniosła 55,4 szt. w naszym województwie, natomiast w kraju 107,6 sztuk. Z trzody chlewnej pochodziło 59,4% mięsa wyprodukowanego w naszym województwie.

Struktura pogłowia świń w 2014 r. (w %)

Owce

Pogłowie owiec wyniosło 16,9 tys. sztuk i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyło się o 3,3%. Chów owiec skoncentrowany był głównie w gospodarstwach indywidualnych, które utrzymywały 95,3% wojewódzkiego pogłowia owiec. Udział maciorek jednorocznych i starszych w ogólnej liczbie owiec wyniósł 49,0% osiągając poziom 8,3 tys. sztuk. Udział województwa podkarpackiego w ogólnym pogłowie owiec w kraju wyniósł 7,6%. Obsada owiec na 100 ha użytków rolnych wyniosła 2,9 szt. przy średniej krajowej 1,5 sztuk.

Kozy

Pogłowie kóz wyniosło 15,7 tys. sztuk i było zbliżone do pogłowia owiec. Pogłowie samic jednorocznych i starszych wyniosło 13,4 tys. sztuk, tj. 85,4%. Udział województwa podkarpackiego w pogłowie kóz w kraju stanowiło 19,2%. Obsada kóz na 100 ha użytków rolnych wyniosła 2,7 szt. wobec 0,6 szt. średnio w kraju.

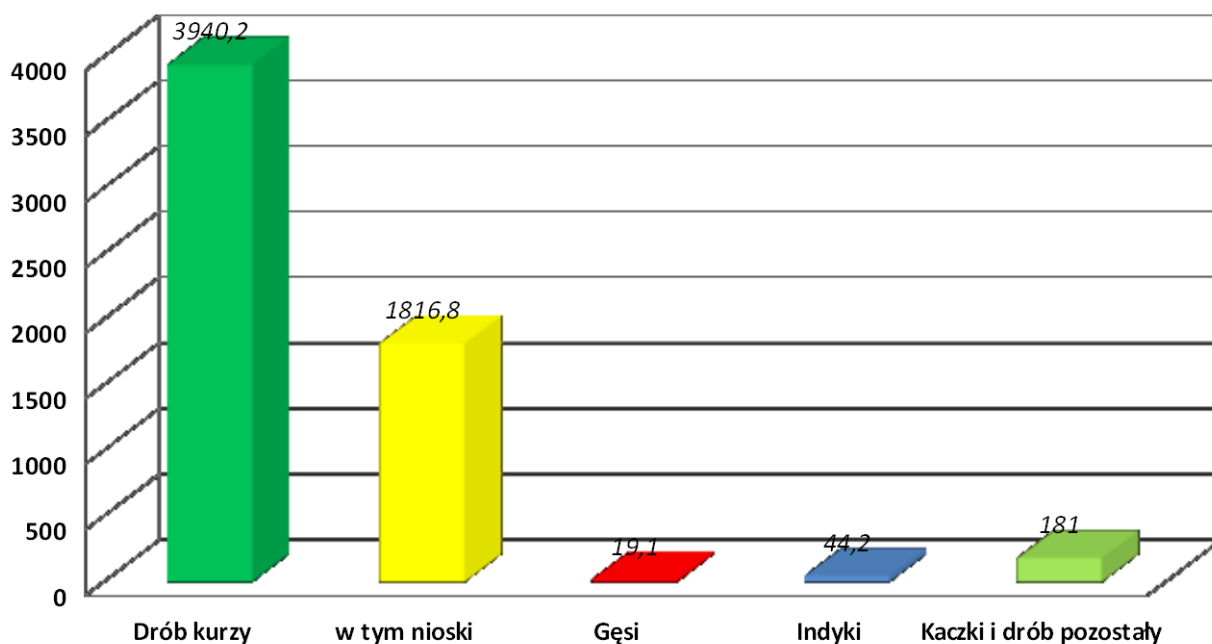
Konie

Pogłowie koni wyniosło 11,2 tys. sztuk, a udział koni 3- letnich i starszych stanowił 76,4% w strukturze stada. Obsada koni na 100 ha użytków rolnych wyniosła 1,9 szt. natomiast w kraju 1,4 szt. Udział województwa podkarpackiego w pogłowie koni w kraju wyniósł 5,4%.

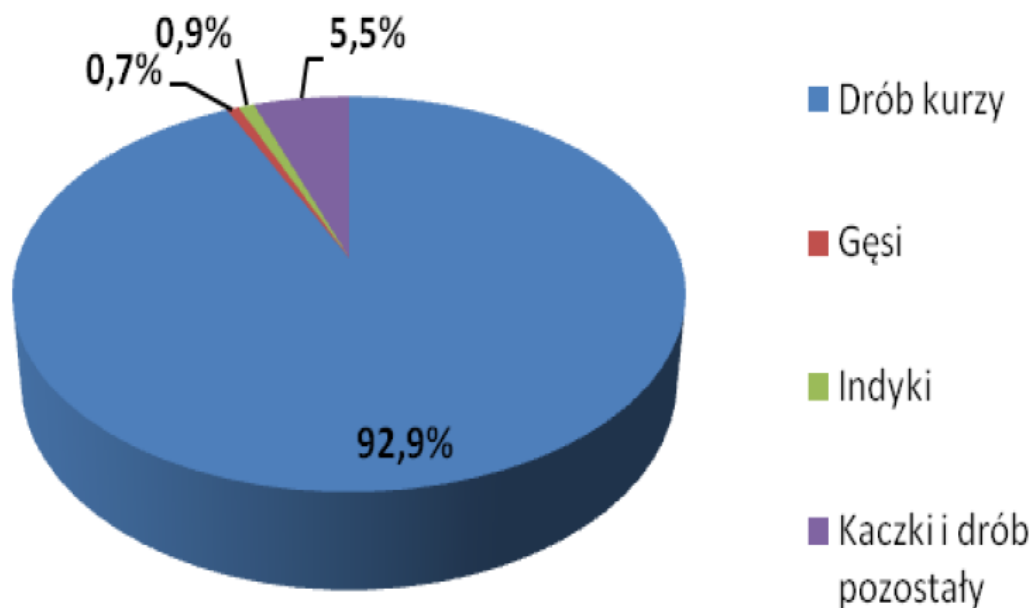
Drób

Pogłowie drobiu w 2014 r. liczyło 4,9 mln szt., a jego udział stanowił 3,3% pogłowia w Polsce. Średnio obsada drobiu kurzego w województwie na 100 ha użytków rolnych w czerwcu 2014 r. wyniosła 778,3 szt., a na 100 ha gruntów ornych – 1288,9 sztuk. Przeciętnie od 1 kury nioski w województwie uzyskano w ciągu roku 205 jaj, a w kraju 209 sztuk.

Liczba drobiu na Podkarpaciu (w tys. szt.)

Struktura gatunkowa drobiu na Podkarpaciu (w %)

III. FORMY REALIZACJI PROGRAMU

Głównymi formami upowszechniania przepisów ustawy „O ochronie zwierząt” zaplanowanymi w programie na lata 2015 – 2020 są działania Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Boguchwale prowadzone poprzez:

1. Prezentacje multimedialne o tematyce związanej z zapisami ustawy o ochronie zwierząt prowadzone podczas szkoleń rolniczych.
2. Porady indywidualne dla gospodarstw rolnych udzielane przez pracowników Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Boguchwale.
3. Doradztwo obejmujące swym zasięgiem wszystkie powiaty województwa podkarpackiego bez względu na natężenie prowadzonej produkcji zwierzęcej.
4. Szkolenia z zakresu znajomości przepisów Ustawy o ochronie zwierząt.
5. Ulotki i plakaty informujące o najistotniejszych zapisach ustawy i obowiązkach właścicieli zwierząt wynikających z Ustawy, (a w przypadku zapewnienia środków finansowych z budżetu Województwa Podkarpackiego lub KSOW przygotowanie i zakup tablic typu roll-up, do wykorzystania na szkoleniach organizowanych przez Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale).
6. Prezentacje i skróty informacji z ustawy o ochronie zwierząt publikowane na stronie internetowej Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego.
7. Cykliczne artykuły w biuletynie Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego.
8. Materiały informacyjne w postaci ulotek i broszur, kolportowane podczas imprez rolniczych (zebrania wiejskie, dożynki, targi, festyny).
9. Współpraca z innymi instytucjami okołorolniczymi, szkołami rolniczymi, związkami branżowymi i samorządami w zakresie upowszechniania wiedzy o wymogach Ustawy.

Formy realizacji Programu w poszczególnych latach będą podobne lecz obejmować będą inne miejscowości i innych beneficjentów.

HARMONOGRAM

działań na rzecz realizacji zadań związanych z wdrożeniem Ustawy o ochronie zwierząt

Rok 2016:

- Opracowanie i publikacja na stronie internetowej Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego istotnych informacji dotyczących treści zawartych w Ustawie o ochronie zwierząt.
- Opracowanie i publikacja na stronie internetowej Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego prezentacji multimedialnych dotyczących wymogów związanych z dobrostanem zwierząt , warunków transportu, uboju i obrotu zwierzętami.
- Publikacja w biuletynie Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego artykułu o istotnych zagadnieniach związanych z wymogami Ustawy o ochronie zwierząt /2 artykuły/.
- Szkolenia dla rolników i mieszkańców wsi przedstawiające najistotniejsze zagadnienia związane z wymogami Ustawy o ochronie zwierząt (jako dodatkowy temat podczas branżowych szkoleń lektorskich) – realizacja w 21 powiatach województwa podkarpackiego.
- Opracowanie ulotek i broszur dotyczących wymogów związanych z dobrostanem zwierząt, warunków transportu, uboju i obrotu zwierzętami /nakład 1000 szt./
- Kolportowane ulotek i broszur dotyczących wymogów dobrostanu zwierząt , warunków transportu, uboju i obrotu zwierzętami, podczas imprez rolniczych – targi, wystawy, dożynki, festyny.
- Opracowanie plakatu dotyczącego wymogów Ustawy i kolportaż w siedzibach urzędów gmin, biur Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego, wiejskich domach kultury i innych miejscach użyteczności publicznej /nakład 1000 szt/.
- Prezentacje multimedialne dotyczących wymogów dotyczących dobrostanu zwierząt, warunki transportu, uboju i obrotu zwierzętami podczas imprez rolniczych – targi, wystawy, dożynki, festyny.
- Prezentacja podczas konferencji branżowych tematyki zawartej w Ustawie o ochronie zwierząt.

Rok 2017

- Zamieszczenie na stronie internetowej Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego istotnych informacji dotyczących treści zawartych w Ustawie o ochronie zwierząt.
- Publikacja w „Podkarpackich Wiadomościach Rolniczych” - biuletynie Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego artykułów o zagadnieniach związanych z wymogami Ustawy o ochronie zwierząt /2 artykuły/.
- Szkolenia dla rolników i mieszkańców wsi przedstawiające najistotniejsze zagadnienia związane z wymogami Ustawy o ochronie zwierząt (jako dodatkowy temat podczas branżowych szkoleń lektorskich) – realizacja w 21 powiatach województwa podkarpackiego.
- Prezentacja podczas konferencji branżowych tematyki zawartej w Ustawie o ochronie zwierząt.

Rok 2018

- Publikacja na stronie internetowej Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego prezentacji multimedialnych dotyczących wymogów dotyczących dobrostanu zwierząt, warunki transportu, uboju i obrotu zwierzętami.
- Publikacja w „Podkarpackich Wiadomościach Rolniczych” - biuletynie Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego artykułów o zagadnieniach związanych z wymogami Ustawy o ochronie zwierząt /2 artykuły/.
- Szkolenia dla rolników i mieszkańców wsi przedstawiające najistotniejsze zagadnienia związane z wymogami Ustawy o ochronie zwierząt (jako dodatkowy temat podczas branżowych szkoleń lektorskich) – realizacja w 21 powiatach województwa podkarpackiego.
- Prezentacja podczas konferencji branżowych tematyki zawartej w Ustawie o ochronie zwierząt.
- Kolportowanie na terenach wiejskich plakatów dotyczących wymogów Ustawy o ochronie zwierząt

Rok 2019

- Publikacja na stronie internetowej Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego prezentacji multimedialnych dotyczących wymogów dotyczących dobrostanu zwierząt, warunki transportu, uboju i obrotu zwierzętami.
- Publikacja w „Podkarpackich Wiadomościach Rolniczych” - biuletynie Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego artykułów o zagadnieniach związanych z wymogami Ustawy o ochronie zwierząt /2 artykuły/.
- Prezentacja podczas konferencji branżowych tematyki zawartej w Ustawie o ochronie zwierząt.
- Szkolenia dla rolników i mieszkańców wsi przedstawiające najistotniejsze zagadnienia związane z wymogami Ustawy o ochronie zwierząt (jako dodatkowy temat podczas branżowych szkoleń lektorskich) – realizacja w 200 miejscowościach województwa podkarpackiego.
- Kolportowanie na terenach wiejskich plakatów dotyczących wymogów Ustawy o ochronie zwierząt

Rok 2020

- Publikacja na stronie internetowej Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego prezentacji multimedialnych dotyczących wymogów dotyczących dobrostanu zwierząt, warunki transportu, uboju i obrotu zwierzętami.
- Publikacja w „Podkarpackich Wiadomościach Rolniczych” - biuletynie Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego artykułów o zagadnieniach związanych z wymogami Ustawy o ochronie zwierząt /2 artykuły/.
- Szkolenia dla rolników i mieszkańców wsi przedstawiające najistotniejsze zagadnienia związane z wymogami Ustawy o ochronie zwierząt (jako dodatkowy temat podczas branżowych szkoleń lektorskich) – realizacja w 200 miejscowościach województwa podkarpackiego.
- Prezentacja podczas konferencji branżowych tematyki zawartej w Ustawie o ochronie zwierząt.
- Kolportowanie na terenach wiejskich plakatów dotyczących wymogów Ustawy o ochronie zwierząt

IV. ZAKŁADANE REZULTATY PROGRAMU

1. Zmiana świadomości rolników w sprawach traktowania zwierząt.
2. Uświadomienie rolnikom z terenu województwa podkarpackiego obowiązujących regulacji prawnych dotyczących zapewnienia dobrostanu zwierząt i konsekwencji wynikających z ich nieprzestrzegania.
3. Upowszechnienie wśród podkarpackich rolników informacji o obowiązkach wynikających z przepisów ustawy o ochronie zwierząt.
4. Uświadomienie hodowcom zwierząt zależności pomiędzy dobrostanem zwierząt a jakością produktów rolnych.
5. Zmotywowanie rolników do stosowania właściwych rozwiązań w budynkach inwentarskich w celu zapewnienia zwierzętom właściwych warunków bytowych.

Wdrożenie Programu wpłynie na podniesienie świadomości społeczności zamieszkującej tereny wiejskie iż jak zapisano w Ustawie o ochronie zwierząt :

„Zwierzę jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę”.

Współdziałanie instytucji pracujących na rzecz środowisk wiejskich, samorządów lokalnych, systemów edukacji oraz doradztwa rolniczego przyczyni się do powodzenia w realizacji celów Programu, którego kluczowym zadaniem jest ochrona zwierząt przed niepotrzebnym cierpieniem.

Dobrostan dotyczy również zmian w technologii produkcji do jakiej zobowiązani są hodowcy z krajów Unii Europejskiej.

PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

1. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2015 r. poz. 1392).
2. Ustawa z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz. U. z 2013 r. poz. 474).
3. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2013 roku poz. 856 z późniejszymi zmianami).
4. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2014 r., poz. 1539 z późniejszymi zmianami).
5. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 z późniejszymi zmianami).
6. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2015 r., poz. 1482 z późniejszymi zmianami.).
7. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2010 r. Nr 116, poz.778).
8. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2010 r. Nr 56, poz.344 z późniejszymi zmianami).
9. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 września 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla chowu lub hodowli zwierząt dzikich utrzymywanych przez człowieka jak zwierzęta gospodarskie (Dz. U. z 2004 r. Nr 215, poz. 2188).
10. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2009 r. w sprawie sposobu ustalania poziomu obsady kurcząt brojlerów w kurniku, w którym są one utrzymywane (Dz. U. z 2009 r. nr 223, poz. 1784).
11. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 maja 2007 r. w sprawie warunków, trybu i sposobu wydawania zezwoleń na wprowadzenie dotychczas niestosowanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej technologii chowu zwierząt (Dz. U. z 2007 r. Nr 101, poz. 682).
12. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt (Dz. U. z 2004 r. Nr 205, poz. 2102 z późniejszymi zmianami).
13. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji (Dz. U. z 2011 r. nr 224, poz. 1347).
14. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 maja 2007 r. w sprawie powołania komisji egzaminacyjnej, która przeprowadza egzamin kończący szkolenie osób wykonujących czynności w zakresie transportu lub obsługi zwierząt (Dz. U. z 2007 r. nr 98, poz. 654).

Opracowanie:

Stanisław Kawa, Andrzej Boratyn – PODR Boguchwała